

ผนวก ก

นियามในการศึกษา

1. ครั้วเรือนส่วนบุคคล หมายถึง

1.1 ครั้วเรือนหนึ่งคน คือ บุคคลเดียวซึ่งหุงหาอาหารและจัดหาสิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพ โดยไม่เกี่ยวกับผู้ใดซึ่งอาจพำนักอยู่ในเคหสถานเดียวกัน

1.2 ครั้วเรือนหลายคน คือ ครั้วเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดหาและใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน บุคคลที่มาอยู่รวมกันในครั้วเรือนอาจจะเป็นญาติหรือไม่เป็นญาติกันก็ได้ ซึ่งได้แก่

1) ครั้วเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ฉันญาติมาอยู่ด้วยกัน หรืออยู่แบบครอบครัว

2) ครั้วเรือนที่ประกอบด้วยบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ฉันญาติไม่เกิน 5 คน มาอาศัยอยู่ด้วยกัน ช่วยกันจ่ายค่าที่พัก ให้นับเป็นครั้วเรือนส่วนบุคคล 1 ครั้วเรือน

3) ครั้วเรือนคนงานที่นายจ้างจัดให้อยู่อาศัยร่วมกันไม่เกิน 5 คน ถือเป็น 1 ครั้วเรือนส่วนบุคคล

4) ครั้วเรือนที่มีบุคคลตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปมาอยู่ร่วมกัน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นญาติกันตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป หรือเป็นญาติไม่เกิน 3 คน แต่มีคนใดคนหนึ่งรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของคนทั้งหมด ถือเป็นครั้วเรือนส่วนบุคคล 1 ครั้วเรือน

2. สมาชิกของครั้วเรือนส่วนบุคคล

สมาชิกของครั้วเรือนส่วนบุคคล หมายถึง บุคคลซึ่งอาศัยอยู่เป็นประจำในครั้วเรือน รวมทั้งคนที่เคยอยู่ในครั้วเรือน แต่ได้จากไปทีอื่นชั่วคราว โดยไม่มีวัตถุประสงค์จะไปอยู่ประจำที่อื่น และมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

2.1 จากไปทีอื่นชั่วคราวไม่เกิน 3 เดือน เช่น ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล หรือผู้ไปบวช (ไม่นับคนในครั้วเรือนที่จากไปเพื่อเรียนหนังสือ หรือประกอบอาชีพ ซึ่งมีที่อยู่ประจำที่อื่น รวมทั้งผู้ต้องโทษและผู้ถูกเกณฑ์ทหาร คนไข้ในโรงพยาบาลโรคจิต)

2.2 จากไปเกินกว่า 3 เดือน แต่ไม่มีที่อยู่อาศัยประจำที่อื่น เช่น ไปทำงานในเรือ เซลล์แมน เป็นต้น

2.3 จากไปเพื่อศึกษา อบรมดูงานไม่เกิน 6 เดือน

2.4 จากไปทำงานและกิจอยู่ที่ยื่นชั่วคราวไม่เกิน 30 วัน นับจากวันไปถึงวันกำหนดกลับ เช่น คนไปตัดอ้อย ฯลฯ

3. หัวหน้าครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือน คือ ผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกอื่นในครัวเรือน โดยยกย่องให้เป็นหัวหน้าอาจจะเป็นผู้รับผิดชอบทางการเงินและสวัสดิการของครัวเรือนหรือไม่ก็ตาม

4. ที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย หมายถึง สถานที่ที่สมาชิกในครัวเรือนใช้เป็นที่อยู่อาศัย โดยไม่คำนึงถึงลักษณะการจัดแต่งหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่อยู่อาศัยอาจจะเป็นห้องห้องเดียว บ้านหนึ่งหลัง บ้านสองหลังหรือมากกว่า ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยของครัวเรือนขนาดใหญ่ ตึกแถว ห้องแถว ห้องชุด เรือ แพ เป็นต้น

5. การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง หมายถึง เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน เป็นเจ้าของบ้านแต่เช่าที่ดิน เป็นเจ้าของบ้านบนที่ดินสาธารณะ เช่าซื้อ

6. ผู้ทำงานให้เกิดรายได้และผู้รับเงินได้

ผู้ทำงานให้เกิดรายได้ (earners) คือสมาชิกของครัวเรือนผู้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเอง ผู้ทำงานรับจ้าง และผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ไม่รวมคนรับใช้)

ผู้รับเงินได้ (income receivers) คือ สมาชิกของครัวเรือน ซึ่งมีรายได้ที่เป็นตัวเงินจากแหล่งต่างๆ เช่น กำไรจากการประกอบธุรกิจ ค่าจ้างและเงินเดือน ค่าเช่า หรือเงินช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกครัวเรือน ผู้รับเงินได้อาจจะเป็นผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ หรือไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจก็ได้ (ไม่รวมคนรับใช้)

7. รายได้ของครัวเรือน

รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน ประกอบด้วย

7.1 รายได้ประจำ (current income) ได้แก่

- 1) ค่าจ้างและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส เป็นต้น
- 2) กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตรและธุรกิจอื่นๆ
- 3) รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงินปันผล
- 4) เงินที่ได้รับเป็นการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ เงินสงเคราะห์ รวมทั้ง

เงินชดเชยการออกจากงานและเงินทดแทน

5) รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของค่าจ้าง เงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของ) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ

7.2 รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ เช่น เงินที่ได้รับจากการประกันภัย หรือประกันชีวิต เงินรางวัลสลากกินแบ่งและรายรับอื่นๆ ในประเภทเดียวกัน

8. เงินที่ครัวเรือนได้รับเป็นการช่วยเหลือ หมายถึง เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน เงินช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือองค์กรต่างๆ

9. หนี้สินของครัวเรือน หมายถึง หนี้สินรวมทั้งที่เป็นเงินสดและสิ่งของ ณ วันสุดท้ายของเดือนที่แล้วที่ทำการสำรวจ

10. แหล่งเงินกู้ของครัวเรือน

แหล่งเงินกู้ สำหรับข้อมูลปี 2537 และ 2541 ไม่ได้มาจากการถามถึงแหล่งเงินกู้โดยตรง แต่ได้จากข้อมูลเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินหรือใช้เงินคืนในระหว่างเดือนที่ทำสำรวจ จากแหล่งต่างๆ สำหรับข้อมูลปี 2545 และ 2547 ได้จากการถามถึงแหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่ 2 แหล่งของครัวเรือนโดยตรง แหล่งสินเชื่อของครัวเรือนแบ่งเป็น 2 แหล่งคือ

10.1 หนี้ในระบบหมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจาก ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารออมสิน กองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมือง สหกรณ์ออมทรัพย์ สวัสดิการของหน่วยงาน กองทุนต่างๆ บริษัทเงินทุนเครดิตฟองซิเอร์ สถาบันการเงินและแหล่งทุนอื่น

10.2 หนี้นอกระบบ หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมจากแหล่งอื่นที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ เช่น การเล่นแชร์ หรือบุคคลอื่นนอกครัวเรือน ญาติพี่น้อง

11. สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้จัดแบ่งครัวเรือนเป็นกลุ่มตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณาจากแหล่งรายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือน สถานภาพการทำงาน ประเภทของกิจกรรม ในเชิงเศรษฐกิจและอาชีพเป็นหลัก

โดยทั่วไป การแบ่งประเภทของครัวเรือนตามสถานะทางเศรษฐกิจสังคมนี้ขึ้นอยู่กับแหล่งที่มาของรายได้ที่ใช้ในการดำรงชีวิตของครัวเรือน และสถานภาพการทำงานของผู้รับรายได้สูงสุดของครัวเรือน ซึ่งปกติ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน อย่างไรก็ตามหากรายได้ของสมาชิกหลายคนซึ่งทำงานอาชีพเดียวกันและสถานภาพการทำงานเหมือนกันรวมกันแล้วเป็นรายได้ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการดำรงชีพของครัวเรือนแล้ว ครัวเรือนนั้นจะถูกจัดเข้ากลุ่มตามอาชีพและสถานภาพการทำงานของบุคคลเหล่านั้น เช่น ครัวเรือนซึ่งมีหัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพทำนา แต่สมาชิกของครัวเรือนบางคนไปรับจ้างเป็นกรรมกร ซึ่งรายได้จากค่าจ้างมากกว่ารายได้จากการทำนา (รวมมูลค่าของผลผลิตที่ครัวเรือนนำมาบริโภค) เช่นนี้ถือว่าครัวเรือนนี้จัดอยู่ในประเภทคนงาน

จากข้อมูลสถานะเศรษฐกิจสังคมนำมาจำแนกตามอาชีพหลักของครัวเรือน โดยแบ่งตามลักษณะที่คล้ายคลึงกันออกเป็น 4 อาชีพหลัก คือ

- 10.1 ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพ วิชาชีพ นักวิชาการ หรือนักบริหารที่รับจ้าง
- 10.2 ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรที่มีที่ดินส่วนใหญ่เป็นของตนเองหรือเช่าที่ดินผู้อื่น
- 10.3 ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพธุรกิจของตนเองในการค้า อุตสาหกรรม ด้านวิชาชีพ หรือนักวิชาการ
- 10.4 ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพคนงานเกษตร คนงานทั่วไป เสมียนพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต